

Markägardialog

Datum: 2023-05-08

Plats: Vemhåns Bygdegårdsförening

Deltagare: David Halvarsson, Härjedalens Miljöbränsle AB (hädanefter benämnd HMAB)

Linnéa Andersson, Envigo AB (hädanefter benämnd Envigo)

Fanny Djerf, Envigo

Markägare

Markägardialog Stackflon, Stormyren, Sickelmyren

Närvarolistan skickas runt, ses i bilaga 1.

Envigo hälsar alla välkomna, berättar om närvarolistan och går igenom dagordningen. Vidare berättar Envigo om vilka de berörda täkterna är, deras storlek och dylikt.

HMAB berättar om torvbrytningens utveckling från start till idag, nuvarande affärsmodell samt behov av torv framgent.

Envigo frågar markägarna om det finns några frågor hittills eller om de vill gå vidare varpå markägarna nickar. Envigo fortsätter mötet med att berätta om efterbehandlingsprocessen. Därefter berättar Envigo om vattenhanteringen samt provpunkter och analysresultat för de berörda täkterna. Ett par markägare frågar om vilka som utför proverna, hur många gånger proverna tas och vart provpunkterna är mer specifikt. HMAB och Envigo besvarar frågorna.

Envigo fortsätter sedan mötet med att berätta en sammanfattning om vattenutredningen från 2010. Därefter öppnar Envigo upp för diskussion samt frågor och funderingar.

En markägare anser att det inte är så mycket beskrivet i samrådsunderlaget om vart torvtäkterna är placerade samt anser att konsekvenserna/påverkan av skyfall, snösmältning och dylikt bör beskrivas bättre och mer ingående. Markägaren anser att det bör beskrivas hur täkterna påverkar vattnet/omgivningen. En markägare förklarar att avrinningen sker till ett riksintresse och att det är viktigt att man är tydlig med det. Envigo förklarar att samrådsunderlaget är en kortare samt mer övergripande version av handling och att miljökonsekvensbeskrivningen (MKB:n) kommer vara mer utförlig. En markägare berättar att man enligt kapitlet om MKB i miljöbalken ska jämföra mot ett nollalternativ och påverkan historiskt, nutid och framåt.

En markägare förklarar att de hittade en utredning från 1991 som länsstyrelsen var beställare av. Den handlar om att reaktionerna/påverkan från täkterna hade varit väldigt tydliga från

sedimentationen. Resultaten av utredningen visade att torvtäkterna hade förändrat naturen, vattnet, vissa arter m.m. En markägare kommenterar att det är viktigt att detta bemöts samt vad HMAB tycker om resultaten.

En markägare förklarar att det är fel riksintresse som hänvisas till i samrådsunderlaget. Det rätta riksintresset heter Fz11 Veman. En markägare anser att det är felbeskrivet i samrådsunderlaget angående att det inte skulle finnas fiskevatten i direkt anslutning till täkterna. Markägaren förklarar att hela Veman är riksintresse och eftersom bäcken som går mellan tåkten och Veman bara är 20 meter bör Veman inkluderas.

En markägare förklarar att det är viktigt att bevara livsvillkor och skydd för djur och undrar hur HMAB ställer sig till det och undrar om de inte tänkt göra bottenfauna-undersökning? Envigo svarar att eftersom man inte sett några förhöjda halter och att det är länsstyrelsen som bestämmer om det behövs åtgärder (vilket inte har inkommit) har det inte bedömts behövas.

Envigo berättar att miljökraven har blivit mycket hårdare med åren och att det är svårare att få tillstånd till alla typer av tåkten nu till skillnad från tidigare. HMAB förklarar att i befintligt tillstånd är det kontrollprogrammet och miljörapporterna som är levande och uppdateras kontinuerligt. En markägare frågar vad som mer ingår i kontrollprogrammet förutom vattenprovtagningar? Envigo svarar att det beror på tåkten och att det kan inkludera allt från avfallshantering, kemikaliehantering, spridning av damm, buller m.m.

En markägare frågar om vattenprovtagningens process. Envigo förklarar att länsstyrelsen bestämmer vad samt vilka parametrar företaget ska kontrollera, detta ska sedan utföras och rapporteras till länsstyrelsen. En markägare frågar vad ett avvikande resultat kan vara. Envigo förklarar att det kan vara förhöjda värden av någonting och att man då tittar på vad detta kan bero på (om det kan bero på väderförhållanden eller något annat).

En markägare frågar hur en dykarledning ser ut och om det finns en sådan på Stackflon, Stormyren och Sickelmyren? HMAB förklarar hur en sådan ser ut och berättar att det finns dykarledningar på alla tåkten.

En markägare frågar vad HMAB gör med sedimentet som rensas från sedimentationsdammarna. HMAB förklarar att det läggs på sidan. En markägare frågar om det inte då finns risk för att det åker ner i sedimentationsdammen igen? Envigo förklarar att massorna bör placeras så att det inte finns risk att de åker ner i dammen igen. Rensning av sedimentationsdammarna ska dock alltid ske vid lågvattenflöde. En markägare berättar att vattnet kan gå väldigt högt.

En markägare lägger fram bilder på sedimentationsdammarna tagna från olika år och frågar om detta är dykarledningar och om det ska se ut såhär? Det diskuteras vad som syns på bilderna och när bilderna är tagna. En markägare kommenterar att markdukarna inte har bytts på de tio åren som markägaren jobbade på tåkten. En markägare kommenterar att det är konstigt att det växer så mycket växter precis vid utloppet till Sömlingsbäcken. En markägare undrar om vägarna till sedimentationsdammarna och frågar hur HMAB rensar dammarna när det är träd och dylikt i vägen?

En markägare frågar vem det är som tar hand om kontrollprogrammet? Envigo svarar att det är HMAB själva som gör det. En markägare ifrågasätter att HMAB har tömt dammarna och fått OK på det. HMAB förklarar att det är entreprenörer som tömmer dammarna.

En markägare säger att de har jättemycket problem i sjön, att det känns som att torven verkligen har påverkat sjön och att det känns svårt att kunna förbättra sjön vid fortsatt verksamhet. En markägare säger att det är svårt att få förtroende för HMAB när det finns bilder över så många år som visar på att dammarna inte sköts. HMAB svarar att länsstyrelsen var på plats förra året och att HMAB fick OK då. Länsstyrelsen borde ha sagt till då, menar HMAB.

En markägare frågar om det är ett/samma tillstånd för alla tre täkterna? Envigo svarar ja. Markägaren frågar om det går att lämna en av täkterna från att produceras på eller om produktion måste ske inom alla produktionsytor varje år. Envigo svarar att man säsongsmässigt inte behöver producerar på alla täkter samtidigt. En markägare säger att Sickelmyren hade ett tillstånd för sig själv förut och Envigo och HMAB svarar att de tre täkterna är inkluderade under samma tillstånd idag och att det är därför man ansöker om ett gemensamt tillstånd.

En markägare frågar om man börjar efterbehandla om man avslutar verksamhet på en torvtäkt? Envigo svarar ja. Markägaren frågar om man *kan* eller *måste* börja efterbehandla då och Envigo svarar att det beror på vad som står i villkor när i tiden efterbehandlingen ska äga rum, men efterbehandling ingår alltid i dessa typer av verksamheter.

En markägare frågar om man kan ha tillstånd och sluta bryta torv resten av tiden? Envigo svarar att det beror på hur tillståndet ser ut. En markägare frågar varför man måste börja produktion nu när man inte varit i produktion sedan 2018/2019? HMAB svarar att det var situationen då (branden) som gjorde att det inte fanns ett behov att bryta eftersom det då fanns så mycket tillgång på bränsleved. En markägare säger att det är ca 10 år av torv som ligger i stackar idag, varför tar man inte av det? Markägaren ifrågasätter även varför man väljer att bryta på just dessa täkter när det Stenstjärnsmyrarna är ett jättebra område att bryta på i stället för här. En markägare frågar varför man inte tar hand om det som finns på myren idag? HMAB svarar att det i HMAB:s totala lager finns mycket torv. Efter bränderna 2018 föll det ut mycket bränsleved, kostnader för skatter och avgifter kopplat till torvförbränning har de senaste åren gått upp rejält.

En markägare frågar varför det är lättare att återställa marken när man brutit ända ner till marken? Envigo svarar att det beror på vad man vill efterbehandla till och att det kan behövas om man t.ex. vill få en ordentlig vattenyta eller då man vill plantera skog.

En markägare frågar hur lång tid det tar att avvattna Stormyren om HMAB får förnyat tillstånd? HMAB förklarar att det är svårt att svara på men att det måste ske under kontrollerade former. Envigo förklarar att avvattningen ska ske i en viss hastighet för att sediment ska hinna sedimenteras i dammen.

En markägare frågar vad HMAB räknar med för kostnad för återställningen? HMAB svarar att man räknar på ca 5500–7000 kr per hektar. Markägaren svarar att det inte ens täcker kostnaderna för grävaren. En markägare frågar vad HMAB har framför sig för kostnader och åtgärder som behöver göras för att komma igång om HMAB får fortsatt tillstånd? HMAB svarar att det kostar mycket pengar att få igång en verksamhet som legat i träda men har inga siffror idag. En markägare kommenterar att det kommer krävas mycket grävning och att det är då det släpper ifrån sig allra mest. Markägaren förklarar att ju längre ner i lagren man gräver ju mer påverkar man på grund av att man kommer åt mer höghumifierad torv.

En markägare frågar om HMAB undersöker om det finns uranhalter i torven Envigo svarar att man tagit sådana prover redan då man ansökte om de första tillstånden och skickat på analys.

En markägare undrar vilka det är som bestämmer vad efterbehandlingen blir? Envigo svarar att det är markägarna som gör det i samråd med tillsynsmyndigheten. En markägare kommenterar att pumparna måste finnas kvar för att få bort allt vatten vid Stormyren. Envigo svarar att anläggande av våtmark därmed är det lämpligaste efterbehandlingsalternativet för denna myr och att det kan vara svårt att göra mycket annat på just den platsen. Envigo tillägger att länsstyrelsen nu för tiden gärna vill se efterbehandling till våtmark som alternativ

Envigo fortsätter mötet med att berätta om det fortsatta prövningsförfarandet. En markägare frågar om markägarna inte får alla ansökningshandlingarna skickade till sig? Envigo svarar att de inte får dessa skickade till sig, men att de under kungörelsen har möjlighet att ta del av handlingarna. För att veta när kungörelsen äger rum bör markägarna kontakta länsstyrelsen eller Envigo. En markägare frågar om det är då de får yttra sig igen varpå Envigo svarar ja.

En markägare undrar om det är någon som tar hänsyn till vad markägarna tycker eller inte? Envigo svarar att det är under avgränsningssamrådet samt yttrandefasen som markägarna har möjlighet att säga vad de tycker. En markägare kommenterar att kommunen är delägare och säger att det då blir jäv om de är med på samråd.

En markägare undrar hur HMAB ser på att vattnet och botten ser ut som det gör och undrar hur HMAB känner över detta som verksamhetsutövare? HMAB svarar att de tar det på allvar, att de följer vad länsstyrelsen säger och att de i så fall borde belyst problemen under sina tillsynsbesök. Markägaren svarar att man måste ta ansvar även om det inte finns någon som säger till att man gör fel. HMAB instämmer.

En markägare frågar om man byggde kraftvärmeverket för att man hade mycket torv att bryta? HMAB svarar ja och att situationen såg annorlunda ut då när man byggde det.

En markägare frågar om nyttjandeavtalen gäller i all oändlighet? HMAB svarar ja, att de gäller tills all torv är utbruten eller tills de väljer att avsluta verksamheten. En markägare frågar om HMAB kommer fortsätta verksamheten oavsett vad markägarna säger/tycker. HMAB svarar att de inte kan svara på det nu.

En markägare säger att det man får höra av människor i Sveg är att det är avloppsvatten som är orsaken till att det ser ut som det gör medan vi markägare menar att det är torvtäkterna som är orsaken.

En markägare frågar om miljörapporter är allmänna handlingar eller inte? Envigo och HMAB svarar att de inte vet om det är det eller inte, men att det kan vara så. En markägare önskar få tillgång till vattenanalyserna och HMAB svarar att dessa bör finnas tillgängliga hos Länsstyrelsen och att det går bra att kontakta dem om det. En markägare berättar att de har fått medel beviljat för att utreda påverkan på sjön. Utredaren lät meddela att han vill ha en kontaktperson för att få ta del av provanalyserna som tagits och för att få veta provpunkternas lokalisering. HMAB svarar att de kan hänvisa utredaren till honom själv (David Halvarsson).

En markägare kommenterar att det inte är trevligt badvatten här. En markägare frågar om analysresultaten ser bra ut på alla ställen? Envigo och HMAB svarar att det generellt har sett bra ut på alla täkter. En markägare förklarar att det är mycket djur som drunknar i sedimentationsdammarna och att dammarna inte fungerar så som det är beskrivet att de ska

fungera. En markägare frågar om HMAB har kollat att det går att komma in och ta prover eftersom det är svåråtkomligt? Markägaren frågar även om HMAB kontrollerar att det tas prover? HMAB svarar att provtagningar görs. En markägare frågar om det inte ska tas prover av en oberörd part? Envigo svarar att det inte behöver vara det men att det självklart ska tas på rätt sätt. HMAB:s personal får utbildning kring detta.

En markägare frågar vad de gör här om det inte är något möte för nyttjanderättsavtal? En markägare frågar om HMAB kommer fortsätta få igenom tillståndet även om alla markägare sätter sig emot det här och kommer med yttranden? HMAB svarar att det är svårt att säga idag, men att anledningen till att vi är här idag är för att höra era åsikter och samtidigt presentera vår syn på framtiden för HMAB kopplat till Sveriges kommande energiutmaningar.

En markägare ifrågasätter 500 m från täkterna som samråds-krets då det är många i byn som bor längre ifrån än så men som ändå påverkas av verksamheten. Envigo svarar att 500 m är det vanliga avståndet för samråds-kretsen för torvtäkter i allmänhet. En annons kommer dock att sättas ut i lokaltidningen varför andra också kommer att få ta del av informationen kring samrådet. En markägare kommenterar att det finns några organisationer som bör bjudas in till samråd; föreningen för fiskvård Glissjöberg/Mosätt samt Vemhåns byalag.

En markägare frågar om HMAB tekniskt sett kan låta täkterna ligga i 25 år? Envigo svarar ja, men att det beror på vad som står i tillståndet. En markägare frågar om HMAB kan garantera att de kommer bryta torv om de får tillstånd. HMAB svarar att det bland annat beror på elpriserna men att HMAB tror att de kommer bryta torv. Envigo kommenterar att det är ett stort värde i att bryta torv idag eftersom det är svårt att få tillstånd för nya tåkter. En markägare frågar vad det beror på och Envigo svarar att det mycket har att göra med miljömålet Myllrande våtmarker. En markägare frågar om det inte är bättre för HMAB att börja efterbehandla istället för att låta täkterna ligga i träda?

En markägare frågar hur många vindsnurror man skulle behöva sätta upp för att motsvara vad de här tre täkterna kan generera? HMAB och Envigo svarar att de inte vet det. En markägare frågar hur länge man kan låta torven ligga på stack utan att förlora sin förmåga? HMAB svarar att det är en kamp mot klockan, men tillägger att om man däremot tittar på de stackar från 2018 som plastats in har de kunnat stå emot väderlag bättre och behållit sin funktion. En markägare kommenterar att HMAB endast valt att bryta vid de tåkter som är lättillgängliga.

En markägare undrar om beskattningen verkligen kommer bli mindre och kommenterar att det inte borde bli så på grund av synen som Sverige har på torvtäkter idag. HMAB förklarar att Sveriges elbehov troligtvis kommer öka mycket de kommande åren. I dessa tider av kris är den även viktigt att Sverige blir så självförsörjande som möjligt. Vidare förklarar HMAB att det finns ett behov av energi som de därför kan bidra till med till exempel torv.

En markägare frågar hur torvbrytningen främjar Vemhån? HMAB svarar att det till exempel ger arbetstillfällen. En markägare frågar hur många arbetstillfällen det ger? Det blir en diskussion kring hur många arbetstillfällen det ger. En markägare säger att det ger max 200 timmar i månaden. En markägare kommenterar därefter att det då inte ger så många arbetstillfällen förutom sommarjobb. HMAB svarar att det även ger arbetstillfällen för transporterna. En markägare kommenterar att det skapar översvämningar, att kvaliteten på sjön försämras m.m. och undrar om det finns någon tanke på att försöka hjälpa byn i form av

ett samarbete just när det kommer till sjöarna och fiskevattnet eller om HMAB vill ha torven, punkt? HMAB svarar att de vill ha torven men vill inte orsaka förödelse. En markägare säger att allt blir sämre (fisket, sjöarna, m.m.) och att det man bemöts av är att det beror på enskilda avlopp och så vidare men samtidigt syns det ju att torvtäkterna inte sköts. Markägaren menar att det istället borde finnas ett samarbete så att det känns som att man får vara med istället för att känna att man blir utnyttjad.

En markägare säger att man egentligen skulle vilja ha ett möte med kommunen, länsstyrelsen och HMAB i samma rum för nu pågår det möten i olika konstellationer och det ska mailas hit och dit och så vidare.

En markägare frågar vart break-even-punkten går för hur mycket man behöver VS hur mycket det ger? HMAB svarar 80 – 100 öre/KWh. En markägare säger att det känns som att när den här torvbrytningen började såg hela situationen annorlunda ut, det var ont om jobb, fanns inte samma miljökrav som nu etc. Då känns det inte begripligt att avtalen kan fortlöpa trots att hela världen har förändrats menar markägaren och förklarar att det är inte så stor arbetslöshet idag. En markägare frågar om det finns möjlighet att ta sig ur avtalet? Envigo svarar att de då får prata med en jurist om det. En markägare undrar om HMAB inte frågar efter veto från markägarna? HMAB svarar att de visst frågar om vad markägarna tycker.

En markägare säger att det är tydligt att de (markägarna) inte är för detta. HMAB och Envigo svarar att de tar med sig det.

En markägare undrar när avgränsningssamrådet kommer ske? Envigo svarar att det nog blir för tajt till sommaren och att det lär bli efter sommaren.

En markägare frågar om det inte finns någon som justerar mötesprotokollet? Envigo svarar att protokollet kommer att mailas och postas ut och att det då finns möjlighet att lämna synpunkter. Envigo ber de som vill att skriva ner sin mailadress i närvarolistan så att mötesprotokollet kan mailas till dessa personer.

Mötet avslutas.

Vid protokollet

Fanny Djerf, Envigo